

Ravijuhendi „Alkoholarvitamise häirega patsiendi käsitus“ rakenduskava

20.11.2020

Eesmärk	Ravijuhend kaasajastab ja ühtlustab alkoholarvitamise häirega patsientide käsitluse esmatasandil Eestis
Peamised ravijuhendi rakendumist takistada võivad tegurid / barjäärid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Alkoholarvitamise häirega patsiendile osutatavate teenuste piiratud kättesaadavus:<ol style="list-style-type: none"> 1.1. „Kainem ja tervem Eesti“ programmi lõpp 31.12.2021 ning ebaselgus, milliste teenuste pakkumine ja millises mahus Eestis jätkub 1.2. „Kainem ja tervem Eesti“ programmi raames lepingud 9 raviteenuseid osutava keskusega üle Eesti, kus ravivõimalused/-võimekus erinevad, samas arvestades programmi lõppemist initsiatiivi puudumine keskuste tegevuse laiendamiseks 1.3. Patsiendi raviteekond ei ole sujuv:<ul style="list-style-type: none"> - pikk ooteaeg vastuvõtule pääsemiseks - perearstiabi, EMO ja psühhiaatrilise jm abi koostöö katkendlikkus, piirkondlikud erinevused - patsiendi käsitusse kaasatud spetsialistide ja lähedaste võrgustiku vähene koostöö - spetsialistide (sh psühhiaatrid, kliinilised psühholoogid, vaimse tervise õed, juhtumikorraldajad) puudus - patsiendi esmase kontaktisiku (nt registratuuri töötaja) spetsiaalse väljaõppe puudus 2. Alkoholarvitamise häirega seotud stigma<ol style="list-style-type: none"> 2.1. Patsiendi hirm selle ees, mis teda ees ootab 2.2. Patsiendi häbi tunnistada probleemi ja abi küsida 3. Alkoholarvitamise häirega patsiendi käsitluses tervishoiu- ning sotsiaal- ja justitsiisüsteemi vähene integreeritus<ol style="list-style-type: none"> 3.1. Rehabilitatsiooniteenuste vähene kättesaadavus (eelkõige inimestel, kelle ei ole puuet või töövõime vähenenud) 3.2. Alkoholarvitamise katkestusravi vähene kättesaadavus 3.3. Kohaliku omavalitsuse (sotsiaaltöötaja) tugi igapäevaeluga hakkamasaamisel vähene 3.4. Alkoholarvitamisega seotud õigusrikkumise tõttu kohtuotsusega alkoholarvitamise häire hindamisele ja/või ravile suunatud patsiendi käsitluses käärid kohtuotsuse ja ravi vabatahtlikkuse vahel

<p>Peamised ravijuhendi rakendamise edukust tagavad/soodustavad tegurid</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Alkoholarvitamise häirega patsiendile asjakohaste teenuste osutamise tagamine (sh piisavas mahus) <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Esmatasandi arstiabis meeskonnatöö parandamine (sh vaimse tervise õe ametikoha loomine tervisekeskustes) 2. Tervishoiuasutuste omavahelise koostöö parandamine ning tervishoiu ja sotsiaal-, justitiissüsteemi koostöö tõhustamine 3. Patsientide ja lähedaste teadlikkuse tõstmine 4. Tervishoiutöötajate ja teiste (sh sotsiaal- ning justitiissüsteemi) spetsialistide teadlikkuse tõstmine 5. Üldsuse teadlikkuse tõstmine alkoholarvitamise häirest ning sellega kaasnevatest riskidest ja alkoholarvitamise häire ravivõimalustest 6. Ravijuhendi kättesaadavuse parandamine, kasutusmugavuse suurendamine (nt juhendi materjalide lisamine esmatasandi otsusetoesse, hindamisinstrumentide keskkonda) 7. Ravijuhendi soovitude järgimise järjepidev hindamine ravitulemuste (seireindikaatorid) ja tagasiside andmine teenuste osutajatele
<p>Ravijuhendi rakendamiseks vajalikud ressursid</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ravijuhendi ja selle lisade (sh patsientide käsitusalgoritm, patsienditeavikud) e-vormis kättesaadavaks tegemine kõigile huvilistele. Ravijuhendi tavapärasel formaadis paberile trükkimine – tiraaž eesti keeles 800 tk. Eraldi lisamaterjal (paberil) ühel pool algoritm ja teisel AUDIT (värviline, uus kujundus ja papil). Lisaks materjalil viide www.ravijuhend.ee ja soovitus juhendi paberversiooni soovi korral Eesti Haigekassa poole pöörduda. Tiraaž eesti k 3000 tk, vene k 500. Ravijuhendiga haakuvate patsienditeavikute (koostaja ja senine levitaja Tervise Arengu Instituut) aastane vajadus on hinnanguliselt: <ol style="list-style-type: none"> (1) „Vähem alkoholi – kas ja kuidas?“ 2500 tk eesti ja 2500 tk vene keeles (2) „Alkoholi liigtarvitamine – mis see on ja kust saab abi?“ 4500 tk eesti ja 1500 tk vene keeles. (3) „Lähedane joob – mida teha?“ 4500 tk eesti ja 1500 tk vene keeles Nende teavikute trükkimise kulud võiks pärast projekti „Tervem ja kainem Eesti“ lõppemist võimalusel üle võtta Eesti Haigekassa. 2. Sihtrühma koostöö korraldamine 3. Vaimse tervise õe ametikoha loomine tervisekeskustes

Rakenduskavaga seotud tegevused või kaalutlused	Vastutav asutus/ isik	Kaasatud osapooled/isikud	Vahetähtjad, ajakava	Rakendusmeetmed
Levitamine	Ravijuhend koos lisadega ning ravijuhendiga seotud patsienditeavikud avaldatakse veebilehel www.ravijuhend.ee	Eesti Haigekassa (EHK)	Vastavalt juhendi valmimisele	Ravijuhend ja patsienditeavikud on veebis kättesaadavad
	Kui juhend on e-vormis kättesaadavaks tehtud, saadetakse juhendi ja selle lisamaterjalide info: (1) erialaühendustele (2) meditsiini-asutustesse, sh alkoholitarvitamise häirega patsientidele raviteenust osutavatesse keskustesse (https://alkoinfo.ee/et/nou-ja-abi/spetsialisti-abi/kuhu-poorduda/ / https://alkoinfo.ee/et/nou-ja-abi/spetsialisti-abi/kuhu-poorduda/)	EHK	Vastavalt juhendi valmimisele	Info ravijuhendist on erialaühendustesse ja meditsiini-asutustesse (sh alkoholitarvitamise häirega patsientidele raviteenust osutavatesse keskustesse) saadetud
	Ravijuhend kujundatakse, trükitakse ja jaotatakse <i>Ravijuhendi paberversiooni jaotatakse ravijuhendi koolitustel ning saadetakse EHK infokirjale vastusena selleks spetsiaalselt soovi avaldanud sihtrühma esindajatele ning Tervise Arengu Instituudile</i>	EHK	Töörühm ja sekretariaat (lõppversiooni läbivaatus ja heakskiit)	Vastavalt juhendi valmimisele Ravijuhend on soovijatele (sihtrühma esindajatele) ning alkoholitarvitamise häirega patsientidele raviteenust osutavatesse keskustesse saadetud

	<p>Ravijuhendi lisamaterjal A4 formaadis (ühel pool algoritm ja teisel AUDIT-test ning lisaks viide www.ravijuhend.ee ja soovitus juhendi paberversiooni soovi korral Eesti Haigekassa poole pöörduda) kujundatakse, trükitakse paksemale paberile / papile</p> <p><i>Materjal saadetakse kõigisse perearstipraksistesse ja alkoholitarvitamise häirega patsientidele raviteenust osutavatesse keskustesse</i></p>	EHK	Töörühm ja sekretariaat (<i>lõppversiooni läbivaatus ja heakskiit</i>)	Vastavalt juhendi valmimisele	Ravijuhendi lisamaterjal on kõigisse perearstipraksistesse ja teistesse alkoholitarvitamise häirega patsientidele raviteenust osutavatesse keskustesse saadetud
	Ravijuhendi (info) lisamine esmatasandi otsusetoesse	EHK	<i>Töörühm (EHK palvel otsusetoes perearsti töölauale ilmuvate juhendi kõige olulisemate soovitude jm selekteerimine)</i>	Vastavalt juhendi valmimisele	Otsusetoesse minev materjal on koostatud, antakse üle otsusetoje projektijuhile
	Ravijuhendi küsimustike/testide (AUDIT-test, CIWA-Ar, ASSIST)* lisamiseks sotsiaalminis-teeriumi poolt loodavasse hindamisinstrumentide keskkonda läbirääkimiste pidamine	EHK		Vastavalt juhendi valmimisele	Läbirääkimised on alustatud

	<i>*Nimetatud küsimustikud/testid on eestikeelsena olemas (neist CIWA-Ar 11.2020 seisuga TÜK psühhiaatrikliinikus valideerimisel) ning ei ole autoriõigustega kaitstud</i>				
	Ravijuhendiga haakuvate Tervise Arengu Instituudi (TAI) poolt koostatud patsientideavikute (eesti ja vene keeles) ajakohastamise, kujundamise, trükkimise ja sihtrühmale jaotamise kokkulepete sõlmimine	EHK ja TAI		Vastavalt juhendi valmimisele	Kokkulepped on saavutatud
	Tehakse ettepanek ravijuhendi materjalide kättesaadavaks tegemiseks erinevate organisatsioonide ja erialaühenduste veebilehtedel (nt www.terviseinfo.ee), kas lingituna või täistekstina	EHK <i>(infokirjade koostamine)</i>		Vastavalt juhendi valmimisele	Ettepanek on organisatsioonidele ja ühendustele edastatud
Meediakajastus	Meediaväljaannetele saadetakse ravijuhendi valmimise kohta artikkel <i>Tavalise trükimeedia väljaannetest mh ajalehte Postimees ja Eesti Päevaleht), kontakteerudes väljaannete meditsiini-/tervisevaldkonna toimetajatega; Eesti Rahvusringhäälingu kanalitesse: ETV („Ringvaade“, „Hommikutelevisioon“), ETV+,</i>	EHK <i>(koordineerib)</i> ja TAI <i>(kaasatud)</i>	Töörühma liikmed ja TAI (töörühma juhi B.-M. Märki vahendusel)	Vastavalt juhendi valmimisele	Artikkel on meediaväljaannetele pakutud.

	<i>Vikerraadio („Tervisesaade“), Raadio 4, Raadio KUKU („Mõtle tervelt“).</i>				
Haridus ja koolitus	Juhendi sihtrühmale <i>online</i> -koolitused (nn <i>live</i> 'is): <ul style="list-style-type: none"> - kestus 4–4,5 tundi; - lektoreiks 2 töörühma liiget (üks esmatasandi ja teine eriarstiabi esindaja või muu, sh programmis „Kainem ja tervem Eesti“ osalev spetsialist) - kokku 5 koolitust aasta jooksul 	EHK <i>(koolituste korraldus)</i>	Töörühma juht (programmi „Kainem ja tervem Eesti“ koordinaator) <i>(koolituste sisu ja lektorid)</i>	2021	Koolitused on toimunud
	Ravijuhendit (lühit) tutvustatakse erialaühenduste* korralistel koosolekutel ning konverentsidel * <i>Eelkõige on silmas peetud neid erialaühendusi, kuhu kuuluvad töörühma liikmed ja neid, millega teeb koostööd erialaühendus, kuhu töörühma liige kuulub</i>	Töörühma liikmed <i>(juhendi tutvustamine)</i>	EHK <i>(trükiste levitamine üritustel)</i>	Alates ravijuhendi valmimisest kogu selle kehtivuse perioodi jooksul	Info (ettekande vm vormis) on edastatud
	Ravijuhendit tutvustatakse asutustes, kus töötavad / kuhu kuuluvad juhendi töörühma liikmed				
Alkoholitarvitamise häirega patsiendi ravi põhimõtteid tutvustatakse justiits- ja sotsiaalsüsteemi töötajatele ning arutatakse koostöövõimaluste arendamist	Töörühma liikmed <i>(teevad oma erialaseltsile (Eesti Perearstide Selts, Eesti Psühhiaatrie Selts) ettepaneku saata</i>			Pärast juhendi valmimist	Ettepanek on erialaseltsidele edastatud

		<i>sotsiaalministeerimisse märgukiri)</i>			
Jälgimine	Ravijuhendi rakendamise seireindikaatorite väljatöötamine	<i>EHK seireindikaatorite tehnilise kirjelduse koostamine, mõõtmine, analüüsimine ja tulemuste avaldamine (kooskõlastatult töörühmaga)</i>	<i>Töörühma liikmed koosöös oma erialaseltsiga (seireindikaatorite tehnilise kirjelduse ja hindamise tulemuste tagasisidestamine ja kooskõlastamine)</i>	1 aasta möödumisel ravijuhendi valmimist	Ravijuhendi seireindikaatorid on välja töötatud
Muud tegevused	Patsiendi alkoholitarvitamise häirest tervenenuks või tal häire hästi kontrolli all olevaks tunnistamise kriteeriumite kehtestamine <i>Mh mõjutab see patsiendi lapse/laste kasvatamise õigust, autojuhtimisõigust, erihooldusteenuseid jm</i>	EHK ja TÜ ravijuhendite püsisekretariaat saavad ettepaneku sotsiaalministeeriumile ja Eesti Psühhiaatrite Seltsile, et algatatakse ekspertiisi/juhise koostamine			Ettepanek on sotsiaalministeeriumile ja Eesti Psühhiaatrite Seltsile saadetud

Lisa 1. Ravijuhendi rakendamise hindamisel (seireindikaatorite väljatöötamisel) kasutatavad näitajad

1. Alkoholitarvitamise häire äratundmine

- 1.1. Perearsti või pereõe vastuvõtul käinud täiskasvanud patsientide osakaal, kellele on tehtud AUDIT-test.
- 1.2. Patsientide arv, kellel on üldarstiabi osutaja poolt diagnoositud alkoholi kuritarvitamine, sõltuvus või võõrutusseisund (F10.1, F10.2, F10.3, raviarvete alusel)
- 1.3. AUDIT skoori 16 või enam saanud patsientide osakaal kõigist AUDIT 16+ patsientidest, kellel on teostatud diagnostiline intervjuu alkoholi kuritarvitamise või -sõltuvuse diagnoosi täpsustamiseks (nii esmatasandi- kui eriarstiabis).

2. Alkoholi võõrutusseisundi ravi

- 2.1. Alkoholivõõrutusseisundiga patsientide osakaal kõigist alkoholivõõrutusseisundiga patsientidest, kellel on võõrutusseisundi raskusastme hindamiseks kasutatud CIWA-Ar küsimustikku (nii esmatasandi- kui eriarstiabis).
- 2.2. Bensodiasepiinide kasutamise kestus alkoholi võõrutusseisundi ambulatoorse ravi ajal (F10.3 koodiga retseptid, nii esmatasandi- kui eriarstiabis).

3. Alkoholitarvitamise häire ravi

- 3.1. Tagasilangust ennetavaid psühhosotsiaalseid sekkumisi saavate patsientide osakaal kõigist tagasilangust ennetavat ravi alustanud patsientidest (nii esmatasandi- kui eriarstiabis).
- 3.2. Tagasilangust ennetavat farmakoloogilist ravi saavate patsientide osakaal kõigist tagasilangust ennetavat ravi alustanud patsientidest (nii esmatasandi- kui eriarstiabis).
- 3.3. Tagasilangust ennetavat ravi saavate patsientide osakaal, keda on ravi jooksul regulaarselt hinnatud (nii esmatasandi- , kui eriarstiabis).

4. Muud meetmed

- 4.1. Alkoholi liigtarvitamise varajase avastamise ja lühisekkumise koolituste ja kovisioonide arv ning neil osalenute arv.
- 4.2. Alkoholitarvitamise häiret ja ravijuhendit käsitlevate koolituste ja neil osalenute arv.

RAVIMID: Ravimite loetelu põhineb ravijuhendis mainitud ravimirühmadesse kuuluvate ja Eestis müügil olevate või eritaotluse alusel Eestise toodud ravimite toimeainete lootelul (mh vt ravijuhendi Lisa 4. Alkoholitarvitamise häire ravimite tabel)

TERVISHOIUTEENUSED:

- motiveeriv intervjuerimine: kliinilise psühholoogi konsultatsioon eriarsti suunamisel, kood 7607
- psühhoterapia seanss ühele haigele, kood 7601 või grupis (grupis kaks kuni kaheksa haiget), kood 7602
- paari- ja pereteraapiad: psühhoterapia seanss perele, kood 7603